

Biblioteka „Agora”

knjiga 156

Naslov originala:
Alice Munro
WHO DO YOU THINK YOU ARE?

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

*We acknowledge the support of the Canada Council for the Arts
for this translation.*

Copyright © 1978, Alice Munro

Copyright © 2023, za srpski jezik, AGORA

Ova publikacija se u celini ili u delovima ne sme umnožavati, preštamovati ili prenositi u bilo kojoj formi ili bilo kojim sredstvom bez dozvole autora ili izdavača, niti može biti na bilo koji drugi način ili bilo kojim drugim sredstvima distribuirana ili umnožavana bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač po odredbama Zakona o autorskim pravima.

ALIS MANRO

ŠTA UMIŠLJAŠ
KO SI TI

*Preveo sa engleskog
Predrag Šaponja*

za Dž. F.

KRALJEVSKE BATINE

Kraljevske batine. To joj je obećala Flo. Ima da dobiješ batine. I to kraljevske.

Reč *kraljevske* poskakivala je na njenom jeziku, poput sedla svezana. Rouz je imala potrebu da sve naslika, da s užitkom isteruje svaku besmislicu, beše to jače od straha da ne upadne u nevolju, i umesto da pretnju primi k znanju, razmišljala je: kako batine mogu biti kraljevske? Pred očima joj se stvorila avenija, drvored s obe strane, gomila posmatrača, nekoliko belih konja i crnih robova. Jedan kleknu i krv zaleprša poput barjaka. Divlje i raskošno, u isto vreme. U stvarnom životu, nisu se ni primicali tolikom dostojanstvu, jedino je Flo pokušavala događaju da pridoda prizvuk uzvišene nužnosti i kajanja. Rouz i njen otac ubrzo izgubiše svaki prived pristojnosti.

Otac joj je bio car kraljevskih batina. Batine koje bi joj delila Flo nisu mnogo bolele – svodile bi se na po koju čušku ili šamar, na brzinu, dok joj je pažnja nekuda lutala. Sklanjaj mi se s puta, rekla bi. Gledaj svoja posla. Hej, ne pravi te grimase.

Živeli su iza prodavnice u Henretiju, u Ontariju. Bilo ih je četvoro: Rouz, njen otac, Flo i mlađi polubrat Brajan. Prodavnica zapravo beše kuća, kupili su je Rouzini roditelji kada su se venčali da bi započeli posao sa reparacijom i tapaciranjem nameštaja. Njena majka je znala da tapacira nameštaj. Rouz je trebalo da od oba roditelja nasledi spretne ruke, brzo prepoznavanje materijala, oko koje uočava najfiniju potrebu za popravkom. Ali nije, bila je nespretna i kada bi se nešto polomilo, jedva bi čekala da to počisti i baci.

Majka joj je umrla. Jednog popodneva, rekla je Rouzinom ocu: „Ne mogu ti opisati šta osećam. Kao da imam bareno jaje u grudima. Sve sa ljuskom”. Umrla je pre nego što se smrklo, imala je krvni ugrušak u plućima. Rouz je tada bila beba u korpi i naravno da se ničega nije sećala. Čula je priču od Flo, koja je to morala čuti od Rouzinog oca. Flo se ubrzo pojavila, da preuzme Rouz u korpi, uda se za njenog oca i prednju sobu pretvori u prodavnicu mešovite robe. Rouz – koja je kuću znala jedino kao prodavnicu, koja je Flo znala jedino kao majku – period od tih šesnaest meseci koje su njeni roditelji proveli u ovoj kući posmatrala je kao vreme spokoja i tišine, s mnogo više ceremonijalnosti i s malo čega u izobilju. Ništa joj nije ostalo, sem čaša za jaje koje je majka kupila, s vinovom lozom i ptičicama, izvučenim tankim crvenim linijama, kao mastilom koje je počelo da bleđi. Nisu joj ostale ni knjige, ni odeća, ni majčina slika. Mora da ih je otac pobacao. Da nije to učinio, Flo bi to uradila umesto njega. Jedina priča o majci, koju je mogla da čuje od Flo, ticala se njene smrti i bila je neobično štura. Flo je volela da priča detalje o nečijoj smrti, šta je ko govorio, kako su se bunili ili pokušavali da ustanu iz kreveta ili se smejali (neki su čak i to radili), ali kada je rekla da je Rouzina majka spomenula bareno jaje u grudima, to poređenje je kroz njen glas zvučalo šašavo, kao da je majka bila od onih koji veruju da zbilja mogu da progutaju obareno jaje u ljusci.

Iza kuće beše šupa u kojoj je otac popravljao i restaurirao nameštaj. Oplitao bi sedala i naslone stolica trščanim ili vrbovim prućem, popunjavao pukotine, vraćao noge na njihovo mesto, i sve to zadivljujuće vešto i povoljno. Time se ponosio – da zaprepasti ljude kada im jedan majstorski rad ponudi po umerenoj, ili čak smešnoj ceni. U doba Velike depresije, mnogi možda nisu ni mogli da priušte više, ali on je tu praksu nastavio i tokom rata, i posle, u godinama posleratnog prosperiteta, sve do smrti. Sa Flo nikada nije raspravljao koliko je kome naplatio ili šta duguje. Posle njegove smrti, morala je da otključa šupu i skine raznorazne cedulje i pocepane koverte sa velikih kuka zlokobnog izgleda. Sve je to

bila njegova kartoteka. Među njima je najmanje bilo računa i pri-
znanica, većinom su to bile njegove beleške o vremenu, reč ili dve o
bašti, događaji koji su ga naterali da ih zapiše.

Jeo mlade krompiriće 25. juna. Da zabeležim.

Pomračenje, 1880-i-neke. Ništa natprirodno.

Oblaci pepela iz šumskih požara.

16. VIII 1938. Veče, snažna oluja. Grom udario u

Prezbyterijansku c.

Opšt. Ternberi. Božja volja?

Prelio jagode toplom vodom da odstranim kiselinu.

Sve su stvari žive. Spinoza.

Flo je pomislila da je Spinoza neko novo povrće koje je plani-
rao da gaji, poput brokolija ili patlidžana. Često bi probao nešto
ново. Pokazala je cedulju Rouz i pitala je zna li ona šta je *spinoza*.
Rouz je čula za njega, imala je neku predstavu – tada je već bila ti-
nejdžerka – ali je odgovorila da ne zna. Stigla je u uzrast kada je
smatrala da ne može da podnese ništa više o svome ocu ili o Flo;
pred svakim novim otkrićem postideno bi, sa strepnjom, okretala
leđa.

U šupi su se nalazili rešo i mnoštvo grubo istesanih polica, kr-
catih limenkama sa farbom i firnajzom, lakom i terpentinom, tegle
sa četkama napunjene vodom, kao i jedna tamna ulepljena bočica
sa sirupom protiv kašlja. Zašto bi čovek koji neprestano kašlje, čija
su pluća osetila gas u ratu (koji, sećala se Rouz iz najranijeg detinj-
stva, nije nazivao Prvim, već Poslednjim ratom), provodio svoje
dane udišući isparenja od boja i terpentina? U ono vreme se ova-
kva pitanja nisu tako često postavljala kao danas. Na klupici ispred
prodavnice u kojoj je radila Flo, sedelo bi nekoliko staraca iz kom-
šiluka, ćaskali bi i dremali po toplom vremenu, a neki od njih bi sve
vreme kašljali. Činjenica je bila da su oni, polako i neprimetno,
umirali od onoga što su, bez mnogo žaljenja, nazivali „bolešću li-
vaca”. Čitav život su radili u gradskoj livnici, i sada su nepomično
sedeli, ispijenih žutih lica, kašljali i kikotaali se, besciljno i prostački

komentarisali žene koje bi prošle pored njih ili bilo koju devojkicu na biciklu.

Iz šupe nije dolazilo samo kašljanje, nego i govor, neprestano mrmrljanje, reči grdnje ili ohrabrenja, obično malo ispod praga koji omogućava da se razaberu pojedine reči. Govor bi se usporio kada bi otac radio neki posebno osetljiv komad nameštaja, ili ubrzao kada bi se latio nečeg manje zahtevnog, kao što je šmirglanje ili farbanje. Tu i tamo bi se neka jasna reč izvukla iz šupe i ostala besmisleno da lebdi. Kada bi shvatio da se izlanuo, otac bi to na brzinu pokrio kašljanjem, gutanjem, napetom, neobičnom tišinom.

„Makaroni, peperoni, botičeli, pasulj...”

Šta je to moglo da znači? Rouz bi u sebi ponavljala te reči. Nje- ga nikada nije mogla da pita. Osoba koja je izgovarala te reči nije bila ista ona koja beše njen otac, iako su obe zauzimale isti prostor. Bila bi to najniža vrsta ukusa da prizna postojanje osobe koja tu ne bi smela da bude, to joj ne bi bilo oprošteno. Svejedno, ona je i dalje dangubila i slušala.

Tornjevi u oblake zaodenuti, čula ga je jednom.

„Tornjevi u oblake zaodenuti, raskošne palate.”

Kao da je Rouz neko šakom raspalio po grudima, ne da je povredi, nego da je trgne, da joj izbije vazduh. Morala je tada da otrči, morala je da pobegne. Znala je da je čula previše. Osim toga, šta ako je on uhvati? Bilo bi to strašno.

Bilo bi skoro isto kao da prisluškuje zvuke iz kupatila. Flo je uštedela nešto para i dala da se napravi kupatilo, ali za njega nije bilo drugog mesta nego u jednom uglu u kuhinji. Vrata nisu mogla sasvim da se zatvore, zidovi su bili od iverice. To je imalo rezultat da dok se u kuhinji radi, razgovara ili jede, lako može da se čuje čak i cepanje toalet papira ili vrpoljenje na šolji. Svima su bili poznati ti zvukovi ukućana, ne samo njihovi eksplozivni trenuci, nego i intimni uzdasi i stenjanja, molbe i izjave. I svi su oni bili sramežljivi ljudi. Niko se nije pravio da sluša ili čuje, nijednom opaskom to ne bi spomenuo. Osoba koja je u kupatilu proizvodila zvuke nikakve veze nije imala sa onom koja bi izašla iz njega.

Stanovali su u siromašnom delu grada. Između Henretija i Zapadnog Henretija proticala je reka. Oni su živeli u Zapadnom Henretiju. Društvo u Henretiju sastojalo se od doktora i advokata, pa sve do livaca, ostalih radnika i vozara teretnih kola; u Zapadnom Henretiju, živeli su fabrički radnici i livci, velike zlosrećne porodice povremenih švercera, prostitutki i neuspešnih lopova. Svoju porodicu Rouz je zamišljala kao onu koja istovremeno korača obema obalama, koja ne pripada nikome, ali to nije bila istina. Prodavnica je bila u Zapadnom Henretiju i oni su bili na raštrkanom repu glavne ulice. Preko puta beše kovač, koji je zakucao daske na ulazu u radionicu negde početkom rata, i još jedna kuća koja je nekada bila prodavnica. Sa prednjeg prozora se nikada nije izbrišala reklama za čaj Salada; ostala je kao ponosna i zanimljiva dekoracija, iako se čaj unutra više nije prodavao. Trotoar nije bio dugačak, i beše ispucao i popločan, nisu se mogle voziti rošue po njemu, iako je Rouz žudela za njima i često zamišljala sebe kako proleti ulicom u modernoj kariranoj vunenoj suknji. Postojala je jedna bandera sa svetiljkom, metalni cvet; i tu beše kraj blagodatima grada, odatle su počinjali prašnjavi sokaci, dvorišta puna otpada i kuće neobičnog izgleda. Neobičnog izgleda, usled neprestanih napora uložениh da se ne uruše do kraja. Kod pojedinih kuća se to nije čak ni pokušavalo. Onako sive, trule i naherene, uklapale su se u pejzaž ulegle zemlje sa šipražjem i žabljim baricama, trskom i koprivama. No, većina kuća beše zakrpljena terpapirom, sa nekoliko novih crepova na krovu, komadima lima, iskovanim cilindrom od peći umesto dimnjaka, ili čak kartonom. Beše to, naravno, u ona vremena pre rata, u vremenima legendarnog siromaštva, kako će se kasnije pričati, iz kojih se Rouz najviše sećala prizemnih stvari – jednog mravinjaka ozbiljnog izgleda i drvenih stepenica, i tmurne, zanimljive, problematične svetlosti sveta.

Na početku je između Flo i Rouz dugo vladalo primirje. Rouzina narav je rasla poput bodljikavog ananasa, polagano i u potaji, nepokolebljiv ponos i skepsa su se međusobno poklapali, tvoreći

nešto što bi i nju samu iznenadilo. Nije još ni stasala za školu, dok je Brajan i dalje bio u kolicima; Flo je sedela na visokoj stolici iza tezge, a Brajan je spavao pored prozora; Rouz je klečala ili ležala na širokim škripavim daskama, bojicama je crtala po komadima smeđeg pakpapira, otcepljenog ili isuviše nepravilnog da bi se iskorištio za pakovanje.

U prodavnicu su uglavnom dolazili ljudi iz susednih kuća. Ušao bi i poneki farmer, na putu iz grada, i nekoliko ljudi iz Henri-tija, koji su prelazili preko mosta. Neki ljudi su se uvek viđali na glavnoj ulici, u prodavnicama i ispred njih, kao da su imali dužnost da svima budu pred očima i da svakoga pozdravljaju. Na primer, Beki Tajd.

Beki Tajd bi se popela na tezgju radnje i smestila se pored otvorene limenke sa razmravljenim punjenim biskvitima.

„Valjaju li šta?“, drsko bi upitala Beki i izvadila jedan da poje-de. „Kada ćeš mi dati posao, Flo?“

„Što ne odeš da pitaš u mesaru?“ nevinno je rekla Flo. „Mogla bi da radiš kod brata.“

„Kod Roberte?“ rekla je Beki i teatralno se iscerila. „Misliš li da bih radila za njega?“ Brat koji je vodio mesaru zvao se Robert, ali ga je ona često zvala Roberta zbog krotke i nervozne naravi. Beki Tajd se nasmeja. Smejala se gromko i bučno, kao motor kada se naglo približi.

Bila je patuljastog rasta sa krupnom glavom i prodornim glasom, sa bespolnim kočoperenjem maskote, škotskom kapom od crvenog pliša i iskrivljenim vratom zbog koga joj glava stajala uko-so, gledajući uvek naviše i ustranu. Nosila je lakovane cipelice sa visokom štiklom, prave damske. Rouz je gledala u njene cipele, bo-jala se njenog tela, smeha, vrata. Saznala je od Flo da je Beki Tajd kao dete болоvala od dečije paralize, da zato ima krivi vrat i nije porasla velika. Teško je bilo poverovati da je njen početak bio dru-gaćiji, da je ona ikada bila normalna. Flo je rekla da ona nije ća-knuta, da ima mozga kao i svi drugi, i da ume da se izvuče iz svake situacije.